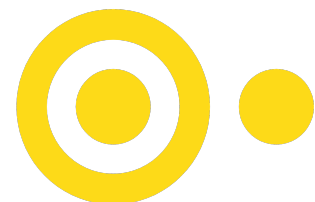


”Om jag föddes i Sverige skulle jag känna mig rädd för invandrare om jag läste tidningen”

**En kvalitativ intervjustudie om mediereception hos personer som fått asyl i Sverige**

Av: Sara Bredberg

Handledare: Urban Larssen  
Södertörns högskola | Institutionen för Journalistik  
Kandidatuppsats 15 hp  
Journalistik | vårterminen 2016



**SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA** | STOCKHOLM  
sh.se

## [ABSTRACT]

Titel: ”Om jag föddes i Sverige skulle jag känna mig rädd för invandrare om jag läste tidningen”, En kvalitativ intervjustudie om mediereception hos personer som fått asyl i Sverige

Författare: Sara Bredberg

I år, 2016 är vi mitt uppe i en av de mest krävande humanitära katastroferna i modern tid, och vi överöses med information, bilder och påståenden om de som flyr. Med kvalitativa intervjuer har fem respondenter som fått asyl i Sverige intervjuats med avstamp i upplevelser, föreställningar och känslor gällande medias gestaltning av flyktingar. Syftet med uppsatsen är att synliggöra hur personer med personlig erfarenhet av migration ser på media och journalistik. Frågeställningarna rör medieanvändning, medieförtroende och upplevelser hos respondenterna. Med en postkolonial utgångspunkt och teorier om dikotoma uppdelningar, narrativ, teorier om ny(-hets) rasism och *the prejudiced attitude schema* har respondenternas utsagor analyserats och satts i ett större sammanhang. Resultatet visar bland annat att respondenterna upplever att det finns lite information om migranternas vardag i media, att de blir främmandegjorda i den svenska medierepresentationen och att detta materialiseras i mötet med etablerade svenskar.

Nyckelord: *Asyl, Intervjuer, Migration, Rasism*

Uppsatsens titel är ett citat från en intervju med respondenter Jamal

# INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1. Bakgrund och problemställning	1
1.2. Syfte och frågeställning	3
1.3. Avgränsning	3
1.4. Begreppsförklaring	3
1.5. Forskningsdesign	4
2. TIDIGARE FORSKNING	6
2.1. Migrationspolitiska diskurser under 1900-talets andra hälft	6
2.2. Journalistik- och medieforskning	7
2.3. Internationell journalistik- och medieforskning	8
3. TEORI	9
3.1. Postkolonialism	9
3.1.1 <i>Ursprung och position inom vetenskapsteori</i>	9
3.2. Mediernas makt	10
3.2.1 <i>"den Andre"</i>	10
3.3. Narrativ	11
3.4. Ny(-hets)rasism	12
3.4.1 <i>The prejudiced attitude schema</i>	12
4. METOD	14
4.1. Kvalitativa intervjuer	14
4.1.1 <i>Självreflexivitet och maktasymmetri</i>	16
4.1.2 <i>Urval och etiska överväganden</i>	17
4.1.3 <i>Respondenter</i>	17
4.2. Tematisering av materialet	18
5. RESULTAT & ANALYS	19
5.1. Medieanvändning	19
5.2. Förtroende för media	20
5.3. Skiljandegöranden	22
5.3.1 <i>"Den ociviliserade andre"</i>	23
5.3.2 <i>"Den ojämställda andre"</i>	24
5.4. Vad som inte syns i media	25
5.5. Mediebilder	27
5.6. Sammanfattning analys	29
6. AVSLUTANDE DISKUSSION	31
6.1. Bidrag till journalistikforskningen	32
6.2. Förslag till vidare forskning	33
Referenser	34
Internetkällor	36
Intervjuer	37
Bilaga 1 Missivbrev	38

# 1. INLEDNING

Under denna rubrik kommer en presentation av uppsatsens syfte och frågeställningar samt en kort bakgrund. Detta för att ytterligare tydliggöra vilka de dominerande nyheterna har varit under den tid uppsatsen behandlar, och för att sätta in undersökningen i ett större sammanhang.

## 1.1. Bakgrund och problemställning

Det senaste året har nyheter om migration och om människor på flykt dominerat mycket av mediernas nyhetsrapportering. Förflyttning och folkvandringar har skett genom hela mänsklighetens historia och möten mellan kulturer och kulturella praktiker kan idag sägas vara en del av vårt samhälle (Thörn, Eriksson & Eriksson Baaz, red. 1999). Globaliseringen har medfört att varor och kapital förflyttas över jordklotet som aldrig tidigare, och så även människor. Ibland frivilligt, men allt oftare för att de har skyddsbehov och vill ha asyl i ett annat land. Mer än en miljon människor har korsat Medelhavet och kommit till Europa sedan början av 2015 (Sverige för UNHCR, 2015). De tio största flyktinggrupperna kommer ifrån Syrien, Afghanistan, Iran, Irak, Somalia, Etiopien, Eritrea, Kosovo, Albanien samt de som är statslösa (Migrationsverket, 2016a). Bara i Sverige har över 100 000 personer från Syrien sökt asyl sedan april 2011 (UNHCR, 2015).

I slutet av sommaren 2015 försökte många människor fly till Grekland, vilket har satt hård press på landet (Sveriges radio, 2015). Samtidigt stängde Ungern sina gränser mot Serbien och Kroatien genom att bygga stängsel (Ibid.). I början av september publicerades en bild med en död pojke på många tidningars förstasida, det var Alan Kurdi, 3 år som förolyckades på medelhavet när hans familj försökte fly till Europa. Många menade att bilden skapade ett större engagemang för frågan (Johansson, 2015). Tillfälliga transitboenden öppnades runt om i landet och många frivilliga delar ut vatten, mat och husrum för natten (Hedelius, 2015).

Senare i september bestämde EU:s migrationsministrar att kvotfördelning av flyktingar skulle införas och att EU skulle stärka sina gränskontroller. Under hösten uppmärksammades det att det brunnit på flyktingförläggningar eller tilltänkta sådana (TT, 2015). I november presenterade regeringen sitt förslag om tillfälliga uppehållstillstånd samt att gränskontroller in till Sverige skulle införas. Förslaget innebar även skärpta

försörjningskrav och begränsad anhöriginvandring samt att medicinsk åldersbedömning skulle göras på barn. Åtgärderna skedde för att ”skapa andrum i det svenska flyktingmottagandet” (Regeringskansliet, 2015). Den 18 mars 2016 ingick EU och Turkiet i ett avtal som säger att de flyktingar som sökt sig till Grekland via Turkiet ska skickas tillbaka till Turkiet och att EU ska ta emot en syrisk lägerflykting för varje flykting som skickas tillbaka (Ström Melin, 2016). FN, Europarådet och Amnesty kritiserade avtalet och menade att det strider emot rättigheten att söka asyl (Ibid.).

Journalistiken har makten att förmedla och skapa förståelse av människors flykt över nationella gränser. ”Sverige är ett segregerat samhälle och vår nyhetsjournalistik bidrar till att skapa och upprätthålla en mental segregation” (Brune, red. 1998:9). Så börjar antologin *Mörk magi i vita medier* som belyser journalistik om invandrare, främlingsfientlighet och migranter. Liknande problemformuleringar har även uppmärksammats i andra studier och utredningar, till exempel i den statliga utredningen från 2006; *Mediernas Vi och Dom - Mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen*. Där menar författarna att: ”[D]e allra flesta journalister har socialiserats i ett socialt sammanhang där det råder ett djuprotat vi-och-dem-tänkande som reproduceras genom förskolan, skolan och det etablerade mediala och politiska systemet.” (SOU 2006:21, 3). Denna slutsats, att det finns stora problem inom journalistiken gällande denna ”mentala segregation” återfinns i många forskningsprojekt och så även i EU-kommisionens handbok för integration (European commission, 2010). Författarna till handboken visar där att det finns stora förbättringsmöjligheter på medieområdet för att öka integrationen. Som exempel menar de att det många gånger saknas kontextuell information om hur till exempel asylsökande har det och att nyheterna tenderar att vara negativa och sensationssökande, vilket man i skriften menar är ett problem. De menar även att kopplingen mellan medier och politik måste uppmärksammas, en viss politisk agenda kan influera språket och på så sätt förmedla en färgad bild.

Under hösten och våren har vi genom medierna fått en bild av hur ”flyktingkrisen” ser ut. Den bild som förmedlas når de flesta som bor i Sverige, både de som är födda här, de som invandrat och de som fått asyl. Frågor om hur media hanterar komplexa frågor så som globala kriser och migration är en diskussion som ständigt pågår. Samtidigt finns det lite svensk forskning om hur hur människor med olika social och etnisk bakgrund uppfattar svensk

nyhetsrapportering som rör de egna förhållandena (Brune 2004:13). Sällan hör vi hur de med personlig erfarenhet av att söka asyl i Sverige upplever mediebilderna av migranter.

## 1.2. Syfte och frågeställning

Mot ovan nämnda bakgrund är syftet med föreliggande uppsats att synliggöra hur personer med personlig erfarenhet av migration ser på media och journalistik. Detta görs genom kvalitativa intervjuer med en utgångspunkt i den senaste tidens flyktingsituation och nyhetsrapporteringen kring denna, med fokus på känslor, intryck och upplevelser hos respondenterna. Detta eftersom det är viktigt att utvärdera hur de som gestaltats upplever de berättelser som finns i media.

Mina frågeställningar är:

- Hur ser respondenternas medievanor ut?
- Hur ser respondenternas förtroende för media ut?
- Hur upplever respondenterna medias rapportering av frågor gällande flyktingar och migration?

## 1.3. Avgränsning

Uppsatsen kretsar främst kring svenska medier och upplevelsen av dessa, vilket inbegriper tidningar, tv, radio och internet. Det är dock svårt att kontrollera exakt vilka intryck gällande media som respondenterna ger uttryck för i intervjuerna. Det är inte heller önskvärt att kontrollera detta då *hur de upplever* medias rapportering är i fokus för undersökningen. Då media påverkar den allmänna samhälleliga diskursen kring ämnet inbegrips även mediabilder och respondenternas samtal med andra om medierapporteringen kring ämnet. Antalet respondenter är avgränsade till fem stycken med hänsyn till den begränsade tidsramen och uppsatsens omfång<sup>1</sup>. Respondenterna har fått asyl i Sverige under de senaste tre åren, vilket gör att de besitter erfarenheter av att gå igenom en nutida asylprocess. Uppsatsen fokuserar på tiden då respondenten kom till Sverige, med tyngdpunkt på upplevelser från 2015 till idag, maj 2016.

---

<sup>1</sup> Se vidare beskrivning under punkt 4.1.2 Urval och etiska överväganden

#### 1.4. Begreppsförklaring

Både hos migrationsverket och i FN:s flyktingkonvention återfinns förklaringar gällande nyckelord för uppsatsen. Enligt FN:s flyktingkonvention är en flykting

[...]den som flytt sitt land med anledning av en välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politisk uppfattning, som befinner sig utanför det land, vari han är medborgare och som på grund av tidigare nämnd fruktan inte kan eller vill återvända till det landet (FN:s flyktingkonvention, 1951)

Migrationsverket (2016b) definierar asyl som ”ett uppehållstillstånd som en utländsk medborgare har fått eftersom han eller hon är flykting enligt utlänningslagen”. Vidare beskriver Migrationsverket gruppen skyddsbehövande: ”[e]nligt svensk lag kan även andra personer än de som är flyktingar enligt FN:s flyktingkonvention behöva skydd och de kan därför få uppehållstillstånd i Sverige” (Migrationsverket, 2016b).

Ytterligare ett begrepp som kommer användas i uppsatsen är *etablerade svenskar*. Adjektivet ”etablerade” används här för att tydliggöra att det med denna grupp inte menas endast de som befinner sig i, eller är medborgare i, Sverige. Med *etablerade svenskar* avses i denna uppsats personer som är födda i Sverige, eller som av samhället läses som det, och som personligen inte har erfarenhet av migration. Detta kan jämföras med de personer som inte är födda i Sverige som i vardagligt tal kan kallas för *nyanlända svenskar* och även *invandrare*. Jag kommer dock använda ordet *flyktingar* i uppsatsen, vilket är ett medvetet val från min sida då det sätter fokus på medias användning av ordet för att beskriva gruppen som helhet, och belyser den faktiska akten att ha flytt.

#### 1.5. Forskningsdesign

En av grundpelarna i denna undersökning är journalistikämnets samhällsvetenskapliga relevans. Inom samhällsvetenskap är makt ett viktigt studieobjekt och journalistikforskning är en del av den samhällsvetenskapliga forskningsdisciplinen (Bergström & Boréus 2012:18). Massmedias makt över tanken innebär att få beskriva vissa skeenden på ett visst sätt och därigenom styra hur människor tänker om detta skeende (Ibid:19). Journalistik som samhällsfenomen är en huvudgren inom journalistikforskning, enligt Kent Asps (1992) kartläggning av området. De andra centrala studieobjekten är studier av journalistiken som

produkt samt journalistiken som arbetsprocess. Studerar man journalistikens som produkt undersöker man innehållet och formen, undersöker man journalistiken som arbetsprocess ser man till hur den skapas och påverkas av sin omgivning (Ibid:59).

Asp menar här att det finns fyra olika typer av effektstudier eftersom journalistik som både institution och produkt kan verka på både samhälls- och individnivå (Ibid:66). När det gäller journalistik som produkt är det främst det faktiska redaktionella innehållet som åsyftas medan när journalistik som institution står i fokus för undersökningen ser man till de tankemönster eller normer som genereras. Dessa kan sedan påverka på individ- och samhällsnivå, vilket alltså gör att det inom denna typ av effektstudie finns fyra olika fält. Det är journalistiken som samhällsinstitution på individnivå som undersöks i denna uppsats då det är normer och tankemönster hos individer, som journalistiken som samhällsinstitution förmedlar, som är fokus för undersökningen.

Ytterligare en viktig del i designen av uppsatsen kretsar kring att jag inte söker en absolut ”sanning” i min forskning. Detta gäller särskilt inom den kvalitativa forskningen, då den har ett interaktivt och personligt tillvägagångssätt vilket medför att resultatet inte är en absolut ”sanning”, utan snarare är kunskap som kan förstås i sin kontext och en rimlig tolkning jämfört med andra tänkbara tolkningar, (Roller & Lavrakas 2015:4). Detta är även tätt förknippat med det hermeneutiska perspektivet där tolkning är en central komponent (Kvale & Brinkmann, 28:2014). Kunskapsproducerandet i hermenutiken handlar om hur man kommer fram till en förståelse eller mening och vad det innebär att komma fram till denna förståelse och mening (Gripsrud 2011:173). Målet med denna studie är att tolka respondenternas intervjuutsagor, det betyder att det inte finns några rätt eller fel varken i respondenternas svar eller tolkningen av densamma. Den hermeneutiska ansatsen särskilt bra lämpad när man vill förstå människors upplevelser, vilket passar väl in på uppsatsens syfte och frågeställning.

## 2. TIDIGARE FORSKNING

Inom fältet som uppsatsen befinner sig finns många närliggande fält där tidigare forskning är relevant. Det är bland forskning som behandlar migration, receptionsstudier samt medieforskning som intressanta resultat och studier återfinns. Då min studie utgår ifrån upplevelser av mediernas beskrivning av migranter är det relevant att påvisa vad tidigare forskning kring gruppen har kommit fram till.

### 2.1. Migrationspolitiska diskurser under 1900-talets andra hälft

Historikern Christina Johansson undersöker i avhandlingen *Välkomna till Sverige* hur de migrationspolitiska diskurserna sett ut under 1900-talets andra hälft. Utgångspunkten för studien är att migrationspolitik måste undersökas både på ett globalt och ett nationellt plan (Johansson 2005:243), detta då avstånden i världen ”krympt” i takt med att den globala kommunikationen ökat. Men, detta är inte samma sak som att människor kan röra sig fritt över gränser, poängterar Johansson. Ett generellt resultat som Johansson påvisar är att under hela undersökningsperioden framställs migranter som ”stora och nya grupper i det svenska samhället” (Ibid:256) och ses som särskilt svårintegrerade. Under 60-talet var det människor från Spanien, Grekland, Turkiet och Italien och andra utomnordiska migranter som framställdes som kulturellt avvikande (Ibid:257). Under 70- och 80-talen kvarstår till viss del denna uppdelning, men under denna tid användes även en undantagsklausul för att stoppa invandring av assyriska migranter från Turkiet och bulgarer av turkisk härkomst. Johanssons resultat visar att somalier och kosovoalbaner särbehandlades på 90-talet. Fram till 2005 särbehandlas migranter som förknippas med islam, de pekas ut som särskilt svårintegrerade. Författaren menar även att muslimer i Sverige ofta får representera det som ”inte är svenskt” (Ibid.) och menar även att hennes forskning visar en motsägelse i den svenska självbilden, då resultatet ”bryter med föreställningen om Sverige som föregångsland i migrationspolitiska sammanhang” (Ibid:260).

Denna historiska överblick över migrationspolitiska diskurser är viktig att ha i åtanke när ny forskning på området görs. Genom kunskap om denna tidigare forskning och vad som har framkommit kan min undersökning göras med ett mediefokus, där upplevelser om vad som konstituerar ingrupper och utgrupper kan analyseras.

## 2.2 Journalistik- och medieforskning

Birgitta Löwander skrev 1997 sin avhandling i sociologi om hur nyhetsförmedling i början på 90-talet skapade kollektiva föreställningar om rasism och antirasism (Löwander 1997:12). Hon fokuserar sin forskning på nyhetsinnehållet, främst i public services nyhetsprogram men även en del till mottagarens uttolkningar. Löwanders resultat visar att det som nyhetsmedierna definierade som rasism och nazism var *extrema* grupper som brukade våld mot invandrare, men att dessa sällan kopplades ihop med nyheter om invandringspolitik och andra samhällseliga faktorer (Ibid:221). Hon fann även att i inslag som rörde rasistiska demonstrationer och aktioner intervjuades polisen medan i inslag som rörde anti-rasistiska diton fick politiker kommentera. Hennes slutsats är här att rasism förmedlades som ett *brott* medan antirasism blev *politik* (Ibid). I ett avslutande skede gjordes en receptionsstudie där informanterna fick se ett nyhetsinslag med rasistiska och anti-rasistiska demonstranter. Löwanders analys visade även att alla demonstranter, oavsett sida, framstod som ett ”dom” i motsats till ”oss” ”vanliga tv-tittare” (Ibid.).

Inom journalistikforskning har Ylva Brune forskat om svensk nyhetsjournalistik gällande ”så kallade invandrar- och flyktingfrågor” (Brune 2004:9). Tesen hon driver i avhandlingen är att nationalistiska diskurser aktualiseras i nyhetsjournalistik i förhållande till ”invandrare och flyktingar” (Ibid.). I sin avhandling använder sig Brune av teoretiska utgångspunkter som ligger nära denna uppsats diton. Hon beskriver sin tolkningsram som ”Vi och de Andra” (Ibid:32), och utgår från författare inom den postkoloniala teoribildningen. Brune menar att hennes tes härstammar från liknande forskning som bedrivits gällande nyhetsjournalistik i förhållande till invandring<sup>2</sup>, hon menar att: ”[K]vardröjande koloniala synsätt gör det ännu möjligt i de stora nationella nyhetsmedierna att definiera och rangordna platser, kulturer, nationer, religioner och etniska grupper i enighet med idéer där ’vi’ som talar är *on the top of all* och använder mediernas symboliska makt för att bekräfta vår överlägsenhet” (Ibid:9). Ylva Brune driver vidare tesen i sin avhandling att hur frågor konstrueras i nyhetsrapporteringen sannolikt har betydelse för vilka idéer som dominerar i det offentliga samtalet. Hon menar även att detta kan få materiella konsekvenser, men att de empiriska studierna gällande hur dessa samband ser ut är få till antalet (Ibid:11). Brune menar avslutande att det i Sverige saknas forskning gällande hur människor med olika social och

---

<sup>2</sup> Brune hänvisar till följande forskare gällande denna tes: Cottle 1992, 2000; Fiske 1994, 2000; Van Dijk 1991, 1993, 2000; Ter Wal 2002, se Brune 2004

etnisk bakgrund uppfattar svensk nyhetsrapportering som rör de egna förhållandena (Ibid:13).

### **2.3 Internationell journalistik- och medieforskning**

I ett internationellt sammanhang finns en större mängd forskning om migranter och media. Ett exempel på mer nutida journalistikforskning återfinns i tidskriften *Journalism Practice* som ägnade en del av ett nummer åt en temasektion kallad *Migrants and the media in the 21st century* (2013). Anna Triandafyllidou beskriver undersökningen, där media spetsar till och framhäver kontroversiella eller konfliktfyllda aspekter av migration snarare än att visa på en substantiell rapportering som är väl underbyggd (Triandafyllidou 2013:240). Hon menar även att anledningarna till detta kan vara flera; brist på kunskap kring migrationsfrågor, tidsbrist samt att en nyanserad bild har mindre medievärde. Även i artikeln *The representation of Third-Country nationals in European News discourse -Journalistic perceptions and practices* (Bennett et al. 2013) undersöker författarna innehållet av nyheter som handlar om migration. De menar att nyhetsinnehållet är en viktig del när det handlar om att reproducera eller utmana den allmänna attityden till migration och migranter (Ibid:249). Artikelförfattarna menar att tidigare undersökningar av den engelska pressen<sup>3</sup> funnit att de brittiska journalisterna i många fall utmålat asylsökande negativt, men kunde även applicera sin yrkesetik gällande antirasism gentemot de etniska minoriteter som var mer etablerade i samhället (Ibid:250). Bennet et. al.s studie utgår från intervjuer med verksamma journalister i sex EU-länder<sup>4</sup>, där de undersöker hur de porträtterar, namnger, i vilket utsträckning de intervjuar migranter samt huruvida nyheter om migration sätts i en större kontext. Resultatet visar att det finns många problematiska aspekter gällande hur migranter representeras i media, men att det fanns stora variationer mellan länder och medietyp (Ibid:259). Resultatet visade dock att den nationella tabloidpressen i större utsträckning var sämre på att låta migranterna representeras genom intervjuer m.m. än public service (Ibid.).

---

<sup>3</sup> Greenslade 2005; Law 2002; Statham 2002, se Triandafyllidou 2013

<sup>4</sup> Dessa länder var Polen, Italien, Grekland, Storbritannien, Tyskland och Irland (Benett et. al. 2013: 250)

### 3. TEORI

Under denna rubrik kommer en beskrivning av de teoretiska utgångspunkterna. Den postkoloniala teorin enligt Stuart Halls beskrivning kommer att användas främst som en språngbräda och bakgrund. Nedan presenteras de teorier kring nationalistiska och rasistiska diskurser i media som står i fokus för att analysera det empiriska materialet. Här presenteras även begrepp som är viktiga i förståelsen av analysen som *dikotoma uppdelningar*, *narrativ*, *ny(-hets)rasism* och Teun van Dijks *Prejudiced attitude schema*, ett schema över fördomar.

#### 3.1. Postkolonialism

Det akademiska fält som postkolonialismen utgör är brett och består av flera olika inriktningar. Gemensamt för det postkoloniala perspektivet är att kolonialismen inte bara är något som tillhör det förflutna utan finns högst påtagligt i världen idag. Postkolonialism sätter fokus på frågor rörande kultur och imperialism och kritiserar det synsätt som menar att samtida kulturella processer befinner sig utanför kolonialismens historia (Thörn, Eriksson & Eriksson Baaz, red. 1999:14ff).

##### 3.1.1. Ursprung och position inom vetenskapsteori

Det postkoloniala forskningsfältet är tätt förknippad med poststrukturalismen. Poststrukturalismen belyser språkets vikt gällande ”skapandet av identiteter, institutioner och politik” (Ibid:17). Språket är därmed inte en spegel av ”objektvärlden” utan konstituerar den genom de sociala praktiker som utövas genom användning av språk (Ibid:18). Här ser man även att ord och tecken får sin mening genom kontraster, så kallade binära oppositioner. Det ena begreppet får sin betydelse i kontrast till det motsatta, exempel på binära oppositioner är man/kvinna, natur/kultur och vit/svart. Dessa är inte likställda med varandra, utan visar på hur språket konstruerar en hierarki. Genom att dekonstruera maktförhållandet mellan de binära oppositionerna kan man inom poststrukturalismen analysera hur språk ges betydelse. I de koloniala diskurserna är denna typ av skapande av skillnad och rangordning av kulturer och folkgrupper grundat i en essentialistisk tanke, där egenskaper ses som medfödda och oföränderliga (Ibid:29).

Bland kritik som riktats mot begreppet finns de som menar att termen ”postkolonialism” suddar ut gränsen mellan koloniserare och de koloniserade och att det

därför inte kan resultera i en entydig kritik och motstånd mot koloniserarna (Hall 1999:81). Stuart Hall menar dock att olika samhällen kan vara postkoloniala, men inte nödvändigtvis på samma sätt (Ibid:84). Beroende på tidpunkt och villkor för kolonialisering och frigörelse så kan till exempel Kanada och Indien båda sägas vara postkoloniala samhällen, men på olika sätt, då inget samhälle står utanför den postkoloniala världen (Ibid:85). Även Sverige kan sägas vara präglad av kolonialismen genom gränsdragningar kring svenskhet och betraktandet av andra kulturer (Thörn, Eriksson & Eriksson Baaz, red. 1999:16). Begreppet kan därför användas för att belysa att kolonialiseringen påverkat både de koloniserade och kolonialmakten och på detta sätt kan grunden till ett motstånd skapas mot det kvarvarande koloniala tankegodset. Den antikolonialistiska rörelsen har sin grund i detta motstånd, och består även i att söka efter ett kulturellt ursprung obefläckat av kolonialismen (Ibid.)

### **3.2. Mediernas makt**

Genom att media ger oss information om fler ämnen idag än någonsin tidigare har upplevelsen av världen breddats, dock är det inte en direkt upplevelse utan en *medierad* sådan. Inom mediefältet kan den postkoloniala infallsvinkeln användas för att dekonstruera framställningen av "den andre" i media, för att förstå hur samhällets normer påverkar vem som får ta plats i media och på vilket sätt. Stuart Hall menar att "makt" inte endast innebär en fysisk eller ekonomisk makt, makten att ta eller ge plats är även viktig att analysera. Denna representationens makt, som den som får bestämma, representera och klassificera besitter, är mycket viktig för att förstå maktuttryck (Hall 2013:259).

#### *3.2.1 "den Andre"*

Genom media kan "den Andre" konstrueras och förstås av "oss", det vill säga vita västerlänningar. Idén om Europa är sammanlänkad med myten om den västerländska civilisationen och är formad efter "[t]he haunting encounters with its colonial Others" (Morley & Robbins 1995:5). David Morley och Kevin Robbins menar att vi i väst endast behöver slå på tv:n för att beskåda den *exotiska Andre* (eng. *exotic Other*; se ibid:7). Genom TV-rutan ser vi "Dem", och de blir begripliga för "Oss", men samtidigt som den ger oss information, kan TV-rutan fungera som ett filter och därmed en distanserande mekanism. Den europeiska gemenskapen allt viktigare för vår svenska förståelse gällande

vilka som är "Vi" och vilka som utgör "den Andre". EU-samarbetet är centralt gällande gränsbevakning och migration utifrån konstruerande av en europeisk identitet. Särskiljandet av "vit" och "icke-vit" är centralt i hur den europeiska självbilden konstruerats menar Scott Malcomson, vilket han uttrycker som: "Faced with other skin colours and religions, Europeans saw themselves as white, Christian, civilised and Enlightened" (Malcomson 1991:10 se Morley & Robbins 1995:22).

### 3.3. Narrativ

Medierna är medskapare av ens identitet, vi får genom media lära oss om till exempel Sverige, att vi svenskar förenas genom att vi just är svenskar och att vi skiljer oss från andra (Gripsrud 2002:18). Jostein Gripsrud menar att identitet kan förstås som en synonym till enhet eller likhet (Ibid.). När vi sorterar ut intryck från omvärlden, och däribland det som medierna förmedlar, sorterar vi likheter och skillnader gentemot vår egen identitet. Detta kan kallas för en föreställd gemenskap (eng. *imagined communities*, se Anderson 1993:10). En av de mest tydliga föreställda gemenskaperna som finns är den nationella gemenskapen, något som många menar att media var medskapare till då den tidiga dagspressen bidrog till bilden av Nationen (Gripsrud 2002:18). En liknande funktion fyller *narrativ*, berättelser som berättas för en gemenskap, för att etablera gemensamma sanningar (Stocchetti & Kukkonen 2011:110). Dessa narrativ kopplar samman olika händelser till ett samband med orsak och verkan som skapar meningsfulla förklaringar och positionerar dessa gemenskaper i världen. Denna typ av meningsgivande narrativ menar Stocchetti & Kukkonen kan jämföras med det som filosofen Jean-François Lyotard kallade för "master narratives" (1984).

Trots att Lyotards narrativbegrepp är en del av en vidare teoretisk kanon, som bland annat inbegriper kritik mot postmodernismen, kan hans beskrivning av *master narratives* förstås i andra sammanhang. *Master narratives* kring svenskhet och nationen kan användas i detta sammanhang för att förstå respondenternas utsagor. Narrativbegreppet är inte statiskt utan innehåller även en process då narrativet kan utökas, antingen genom att ge legitimitet och representera modeller (Lyotard 1984:20). Närmare förklarar kan man säga att narrativet kan utökas och inbegripa ytterligare berättelser genom att ge legitimitet till sociala institutioners *eller* att en "modell", positiv eller negativ, kan integreras i institutionen. Det innebär att narrativet definierar vilka kriterier som gäller, för att sedan utvärdera ett agerandet

efter dessa kriterier (Ibid:19). Ett *master narrative* som ligger till grund för rättfärdigandet av till exempel kolonialismen är det om den västerländska civilisationen som bryter sig loss från ”bojor av religion” och andra ”irrationella traditioner” genom att upplysningstiden frigjorde dem från dessa (Stocchetti & Kukkonen 2011:111). För att detta narrativ ska utökas krävs det att nya berättelser ger legitimitet till den västerländska civilisationen eller att en modell som är positiv eller negativ kan jämföras mot de kriterier den västerländska civilisationen ställt upp.

### **3.4. Ny(-hets)rasism**

Likt Hall menar diskursforskaren Teun van Dijk (1987:25) att de som besitter den ekonomiska, sociala och politiska makten i samhället ofta är, medvetet eller omedvetet, de som bestämmer medieinnehållet. Van Dijk menar vidare att det i samhället finns en offentlig diskurs som media är med och skapar. De nyhetsbilder som finns kring migranter är begränsade till antalet och är inte alls lika mångfacetterade och breda som nyheter som innefattar andra delar av befolkningen (van Dijk 2000:38). Många delar av den offentliga diskursen hävdar, både öppet och antydande, att det ”vita västerländska” är överlägset den icke-vita gällande moral, teknologi, kultur och politik (van Dijk 1987:26). Då media är dominerande i den offentliga kommunikationen, bidrar de därmed till de gemensamma grunderna på vilken det vita samhället förstår etniska relationer (Ibid:39).

Detta är även tätt förknippat med det som van Dijk (2000) menar är den rasism som yttrar sig i nyhetsmedia är en ny rasism (*New(s) racism* ung. övers. *ny(-hets)rasism*). Detta för att den skiljer sig från den gamla typen av rasism då den tar avstånd från saker som systematisk diskriminering, apartheid och slaveri. ”Den riktiga rasismen” anses bara finnas hos extremhögern (van Dijk 2000:33). Den nya rasismen däremot ser att minoriteter snarare kulturellt sett är annorlunda än underlägsna.

#### *3.4.1 The prejudiced attitude schema*

Van Dijk (1987) har utvecklat ett *prejudiced attitude schema*, alltså en kartläggning av fördomar efter att han studerat vilka attityder media förmedlat till mediekonsumenterna i USA och Nederländerna (Ibid:59). Dessa fördomar menar van Dijk inte är specifika för varje så kallad utgrupp (eng. *out-group*) utan beskriver generellt vilka fördomar som uppstår i mediala

beskrivningar av de som inte får plats i ingruppen (eng. *in-group*). Dessa fördomar förutsätter egenskaper hos utgruppen, som inte utgår ifrån upplevelser av enskilda medlemmar utan gruppen som helhet (Ibid:60). Den mediala diskursen och deras förmedling av stereotyper och upprätthållandet av etniska fördomar sammanfattas i några påståenden i ett *Prejudiced attitude schema*:

- a) De är annorlunda
- b) De anpassar sig inte
- c) De är inblandade i negativa handlingar
- d) De hotar våra socioekonomiska intressen

Här kan kategori a) och b) slås ihop då de förutsätter varandra, kategori c) beskriver ett hot mot den sociala ordningen och d) ett hot mot våra intressen (Ibid:60).

I den tematiserade versionen av schemat kan tre generella attityder från ingruppen gentemot utgruppen skönjas. Dessa är *skillnad*, *avvikelse* och *hot*. Ytterligare en dimension finns med i dessa attityder, menar van Dijk, och det är *överlägsenhet*, eftersom att skilljandesgörandet inte delar upp populationen i två jämlika grupper, utan existerar i en hierarki (Ibid:60). Denna schematiska blick på attityder gentemot utgruppen kan sedan användas för att gruppera fördomar då utgruppen konstitueras av etniska minoriteter i samhället.

## 4. METOD

I detta avsnitt kommer jag att beskriva vilken metod som används för materialinsamling och materialbearbetning. Insamlingen av materialet har gjorts genom kvalitativa intervjuer, bearbetning av det empiriskt inhämtade materialet har sedan gjorts med hjälp av tematisering.

Undersökningen ämnar till viss del att undersöka meningsskapande hos respondenterna främst kring kognitiva och känslomässiga effekter, vilket gör att den har inslag av kännetecken från receptionsstudier. Receptionsstudier ställer frågan om vilken mening en text har och för vem den meningen finns (Staiger 2005:2). Vidare frågeställningar som receptionsstudier behandlar är under vilka omständigheter denna mening skapas och vilka kognitiva, känslomässiga, politiska och ekonomiska effekter den kan ha (Ibid.). Mediereceptionsstudier kan även genom kunskap om mediebildens reception (mottagande) visa på hur viktiga förändringar i produktionen av dessa bilder kan ske (Ibid:160).

### 4.1. Kvalitativa intervjuer

Beroende på vilken forskningsfråga man valt bör man välja metod, vilken inte bör vara en given mall utan snarare en infallsvinkel (Widerberg 2002:66). Detta menar även Kvale & Brinkmann gäller i högsta grad när man genomför kvalitativa intervjuer, som bygger på intervjuarens praktiska färdigheter snarare än en regelstyrd metod (2009:33). Respondenterna kan genom intervjuer "[...]aktivt konstruera sin sociala värld" (Silverman 2006 118ff. se Larsson 2010:55) och används för att få fram förståelser snarare än fakta (Widerberg 2002:66). Ofta har intervjustudier formen av fallstudier där man studerar en händelse, ett fall av någonting (Ibid:57). Detta passar väl in i denna studies syfte, att synliggöra hur personer med personlig erfarenhet av migration ser på media och journalistik.

Ett sätt att komma åt en särskild del av en respondentens upplevelser är att använda sig av en intervjuteknik med fokus på livshistorier (eng. *life stories*). Charlotte Aull Davies menar att man på så sätt kan man undersöka specifika delar av personers liv hos en mindre grupp människor (Davies 2008:206). Orsaken till att undersöka fenomen genom livshistorier är inte främst för att man finner intresse i de individuella historierna utan för att kunna få förståelse och kunskap inför kulturella och sociala processer generellt (Ibid:207). Ofta används dock livshistorien i samband med andra källor som brev och dagböcker för att visa hur olika skeenden i människors liv kopplas samman och utvecklas (Bryman 2011:417).

Denna typ av utveckling av intervjutekniken kräver dock betydligt större resurser än vad som platsar i min undersökning, vilket medför att min metodologiska ingång främst har funnit inspiration och sin ingångsvinkel i *livshistorier*.

I min undersökning har jag använt mig av kvalitativa intervjuer med utgångspunkt i en intervjuguide. Dessa kan sägas stå i motsats till den strukturerade intervjun där standardiserade frågor ställs till respondenterna där svaren sedan kodas och bearbetas (Bryman 2011:412). Bland de viktiga egenskaper en intervjuare besitter finns bland annat att den är insatt, tydlig och öppen (Kvale 1996 i Bryman 2011:420). Ytterligare färdigheter som en bra intervjuare bör ha, och som är särskilt viktiga i min undersöknings syfte, är att vara sensitiv vilket innebär att ha en empatisk inställning till personen samt att vara styrande i den aspekten att intervjuaren får ut det hen önskar ur intervjun (Ibid). Gällande förhållandena under själva intervjutillfället finns det en del aspekter att tänka kring. Allra helst bör intervjun genomföras i en lugn och ostörd miljö (Bryman 2011:421). Inför intervjun bör forskaren förbereda sig med teman eller frågor, beroende på hur pass öppen eller sluten intervjun är, det är även viktigt att anpassa sitt språk efter personerna som intervjuas (Ibid:419). Under intervjun kan inspelning på band göras, vilket är en vedertagen strategi hos kvalitativa forskare (Ibid:420).

Det har varit min strävan i kontakt med respondenter att hitta en lugn miljö att träffas på. Förberedelserna har bestått i att formulera frågor och teman kring vilka intervjun kretsar. En anpassning av språket har varit nödvändigt i utformandet av min egen intervjuguide då respondenterna har varierande kunskap i det svenska språket och min egen språkkunskap endast innefattar svenska och engelska. En ljudupptagning med inspelningsfunktionen på min smartphone gjordes under intervjuerna. Den kvalitativa intervjun har sedan genomförts med öppna frågor där fokus kretsat kring känslor, bilder och upplevelser hos respondenterna i relation till svensk media. Exempel på frågor som lyfts under intervjuerna är ”Hur konsumerar du media?” och ”Vilken bild upplever du att man får av flyktingar om man tittar på tv eller läser tidningen?”. Dessa frågor har funnits i alla intervjusituationer men då jag inte gör anspråk på att göra standardiserade intervjuer har frågorna uttryckts i olika ordalag samt i olika kontexter beroende på hur intervjun har fortlöpt. Som intervjuare har fokus legat på att använda de kvaliteter som kännetecknar en bra intervjuare, beskrivet ovan, i dessa intervjusituationer har det varit av extra vikt att skapa ett förtroende hos respondenten.

#### 4.1.1. *Självreflexivitet och maktasymmetri*

Den kvalitativa intervjun kan sällas till den etnografiska och antropologiska traditionen, där självreflexivitet är ett viktigt verktyg. Charlotte Aull Davies menar i *Reflexive Ethnography* (2008) att det inom antropologin finns kritik mot de som vill studera avlägsna kulturer och exotifierar dem. Kritikerna inom fältet menar att fokus och uppmärksamhet ska riktas mot det egna samhället och fenomen i detsamma, som annars tas för givet (Davies 2008:40). En undersökning av det egna samhällets kulturella och sociala liv blir inte mindre antropologiskt, menar Davies och citerar Okeleys kritik mot den västerländska blicken: ”The avowed aim of anthropology to study all of humanity is spoiled if it excludes the Western ”I” while relying mainly on the Western eye/gaze upon Others” (Okeley 1996a:5, se Davies 2008:41).

Det finns även en maktasymmetri i kvalitativa intervjuer som man som intervjuare bör vara uppmärksam på. Asymmetrin innebär att intervjuaren har vetenskaplig kompetens och tolkningsmonopol och att själva intervjun är en instrumentell, manipulativ och enkelriktad dialog (Kvale & Brinkmann 2009:52). Parterna är inte jämbördiga, intervjuaren bestämmer ämnet, ställer frågor och tolkar sedan svaren. Intervjun i sig är inte själva målet och blir därmed instrumentell. Intervjuaren kan manipulera i det fördolda för att få svar från respondenten, vilket gör intervjun enkelriktad i sin form (Ibid.). Genom att vara uppmärksam på de olika strukturella skillnaderna mellan intervjuaren och respondenterna, kan detta avväjas och bli en reflexiv handling. Jag som genomför denna studie är vit, född i Sverige och har akademisk bakgrund från en medelklassfamilj. Detta gör att jag på många sätt åtnjuter privilegier tack vare den position jag fötts in i, en position som på vissa sätt är annorlunda än respondenternas, vilket även kan öka maktasymmetrin. I vissa fall kan denna skillnad öka respondenternas vilja att bli intervjuade då de upplever att de blir tagna på allvar och blir lyssnade på av någon som gör en professionell undersökning (Davies 2008:111). Ytterligare en reflexiv handling är att ständigt problematisera dessa kategorier och hur det påverkar själva intervjun. Även om man upplever att man delar en social kategori så bör man som forskare problematisera kategoriseringen, då respondenten kan tolka situationen annorlunda. Detta gör att det är viktigt att fortsätta vara öppen och flexibel gällande under själva intervjutillfället (Ibid:112).

#### *4.1.2. Urval och etiska överväganden*

Urvalet och kontakten med respondenterna har genomgått flera led, med utgångspunkt i etiska principer och överväganden. De mest grundläggande etiska frågorna är de som rör anonymitet, frivillighet, integritet och konfidentialitet (Bryman 2011:131). Urvalet skedde genom ett e-mailutskick till deltagare i ett samtalsprojekt som jag genom ett journalistisk uppdrag kommit i kontakt med<sup>5</sup>. Detta kan sägas vara ett typ av bekvämlighetsurval, vilket innebär att forskaren kontaktar personer som för närvarande är tillgängliga (Bryman 2011:194). Dock finns det situationer där denna typ av utval är mer accepterad, Bryman menar att ett sånt exempel är när man genom en tillfällighet får möjlighet att samla in data från respondenter och man anser att man inte har råd att missa det tillfället (Ibid:195). Jag anser att mitt urval faller inom denna kategori samt att resultatet kan snarare än att vara generaliserbart fungera som en referenspunkt mot vilken tidigare forskning kan undersökas, ge nya infallsvinklar kring denna, samt ge upphov till intressant vidare forskning.

Flertalet personer svarade på mitt e-mail, men då de var bosatta i andra delar av Sverige och att jag inte har resurserna till att möta dem där blev urvalet begränsat till de fem personer som kunde träffas i Stockholmsområdet. Respondenterna hade via e-mail blivit informerade om uppsatsens syfte, att deltagandet är frivilligt, att de kunde avbryta intervjun när som helst samt att de får vara anonyma<sup>6</sup>. Samtliga respondenter har fått erbjudande om att läsa igenom samt lyssna på de inspelade intervjuerna i efterhand. Även om samtliga respondenter godkände användandet av deras förnamn i uppsatsen har jag som forskare valt att ge dem fingerade namn. Detta för att namnen inte gör någon skillnad för studiens förståelse eller giltighet samt att det är min uppgift som forskare att se till att min studie har noga etiska överväganden. Informationen i missivbrevet kontrollerade jag även i mötet med respondenterna för att vara säker på att vi nått samtycke gällande deras deltagandet i studien.

#### *4.1.3. Respondenter*

- Hakim 29 år, har varit i Sverige 2,5 år. Musikerstuderande från Palestina.
- Sahir 26 år, har varit i Sverige 1,5 år. Utbildad tandläkare från Syrien.
- Yasmin 42 år, har varit i Sverige 3 år. Masterstuderande i lingvistik, från Syrien.

---

<sup>5</sup> Jag hade dock inte träffat deltagarna tidigare, endast projektledaren

<sup>6</sup> Se missivbrev bilaga 1

- Jamal 27 år, har varit i Sverige 1,5 år. Studerar svenska för att börja på KTH, från Syrien.
- Fadi 24 år, har varit i Sverige 2 år. Studerar svenska för att börja på sjuksköterskeprogrammet, från Syrien.

Gruppen kan vid en första anblick se för homogen ut. Att tre av fem respondenter är män i 25-årsåldern från Syrien anser jag dock inte är ett problem, då man i statistiken kan se att det just är många syrier, män och unga personer som sökt asyl de senaste åren (SCB, 2014) vilket gör att det är intressant att undersöka hur främst den gruppen upplever gestaltningen.

#### **4.2. Tematisering av materialet**

I arbetet med intervjuerna har ett sorteringsarbete utförts. Detta har gjorts utifrån en transkribering av materialet, dock har endast de viktigaste passagerna transkriberats. Ett urval på detta sätt är oundvikligt och nödvändigt för att inte kräva allt för mycket tid från själva analysarbetet (Davies 2008:127). Eftersom uppsatsen endast skrivs av en person så finns här inget problem i att intervjuerna skulle transkriberas på olika sätt och denna typ av transkriberingsarbete innebär snarare att forskaren ofta återkommer till originalinspelningen, än att hen läser transkriberingen, vilket är viktigt i analysprocessen (Ibid.). Ytterligare ett övervägande som gjorts i arbetet med transkriberingen av intervjuerna gällande språket och hur det eventuellt korrigeras när det används i uppsatsen. Vidare i analysdelen kommer de citat som är direkt från respondenterna att stå som blockcitat eller mellan citattecken (”). De delar som är indirekt refererade till hos respondenten kan vara omskrivna för att läsare lättare ska förstå, men innebörden är inte förändrad. Ett centralt inslag i denna typ av metod är att organisera undersökningen utifrån de framträdande teman som man uppfattat (Larsson 2012:70). Generella rekommendationer som Larsson tar upp<sup>7</sup> gällande analys av intervjumaterial är bland annat att sortera materialet till olika kategorier, söka mönster samt leta efter det sannolika i materialet för att finna slutsatser (Ibid:71). Även Bryman menar att tematiseringen inte är entydig teknik, men att undersökningen bland annat kretsar kring att finna kategorier, språkliga kopplingar och metaforer (Bryman 2011:529). I arbetet med materialet har jag följt teknikerna som tematiseringsförfarandet innebär och kategoriserat respondenternas uttalanden.

---

<sup>7</sup> Här sammanfattar Larsson Miles & Huberman 1994; Merriam 1994:158ff., m.fl se Larsson 2011:70

## 5. RESULTAT & ANALYS

I detta avsnitt presenteras resultatet av min undersökning och en analys av dessa. Som nämnt under tidigare rubriker så har en tematisering av det empiriska materialet gjorts. Analysen utgår ifrån de resultat som tidigare studier i området kommit fram till och som beskrivits under ”2. Tidigare forskning”. Respondenternas utsagor sätts in i ett större teoretiskt sammanhang och analyseras med hjälp av de teoretiska utgångspunkter som använts i uppsatsen. Det är teorier kring dikotoma uppdelningar, narrativ, teorier om ny(-hets) rasism och *the prejudiced attitude schema* som ligger till grund för analysen. De teman som urskiljts under tematiseringsprocessen är de som har en direkt koppling till frågeställningarna; medieanvändning och förtroende för media, men även skiljandegörande, vad som *inte* syns samt mediebilder. Avsnittet avslutas med en sammanfattning.

### 5.1. Medieanvändning

Medieanvändningen hos respondenterna ser olika ut. För att få en uppfattning om vad de konsumerar för media och vad de intresserar sig för ställdes frågor om mediavanor till respondenterna under intervjuerna. Detta avsnitt syftar även till att besvara frågeställningen kring hur respondenternas medievanor ser ut.

Hakim kan inte så mycket svenska än, men säger att ”I get my best news from the streets” och kombinerar detta med olika nyhetskällor då han upplever att man inte kan lita på en källa fullt ut. Jamal var själv inte intresserad av journalistik i Syrien men säger nu att han brukar läsa tidningen ofta eller läsa nyheter på internet, hans upplevelse är att det står mycket om invandring och att människor generellt är intresserade av detta, han säger även ”Invandring det är jag intresserad av, för jag är invandrare själv”. Sahir å sin sida läser mycket, mest gratistidningar, och tittar ibland på nyheterna på tv, men han säger själv att hans mesta tid går åt att studera och läsa kurslitteratur. Respondenten Yasmin läser ibland gratistidningar och ser på nyheterna på tåget på väg till högskolan eller läser på internet. TV:n använder hon mest till att titta på barnkanalen på arabiska med sina tre barn. När hon läser tidningen försöker hon hitta något som talar till hennes situation som syrier, nyanländ eller kvinna. Fadi bor med en svensk familj och läser mycket tidningar, främst för att få reda på information om nya lagar om uppehållstillstånd och hur han kan hjälpa andra flyktingar.

Tre av respondenterna menade att de använder media och tidningar för att få reda på information som kan vara användbar för dem som i deras roll som nyanlända/flyktingar/invandrare:

Jag försöker titta på något på första sidan och hitta något som är informativt till mig i livet till exempel som student, som nyankommande, nysvensk, som kvinna, som en syrisk, flyktingar eller såhär. Annars så det finns något som gäller nya lagar till exempel, eller samhällets norm kanske. [...] Jag vill läsa och veta hur funkar det? Hur journalister, hur media tittar på detta och [jag] analyserar detta. -Yasmin

Gällande frågor om ifall media ger en verklig bild av flyktingar, en bild som stämmer överens med deras egna erfarenheter, svarade respondenterna utan undantag att de upplevde att så *inte* var fallet. Generellt gällande medieanvändning kan sägas om gruppen att de inte själva prenumererar på dagstidningar, utan främst läser gratistidningar, men trots att de inte litar på beskrivningar av flyktingar så vänder de sig till media för att få reda på information som kan hjälpa dem att få mer information om den situation de är i.

## 5.2. Förtroende för media

Intervjuerna visade att respondenterna upplever att media inte ger en riktig bild av verkligheten för flyktingar. Respondenten Jamal menar att:

Jag tror att nu för tiden tidningarna ger inte. Man får inte sanningen, inte hundra procent [Intervjuare: du tror inte det?] Nej, för de överdriver kanske för att folk är intresserade och man fokuserar på det som folk är intresserade av för att de tycker det är spännande att läsa deras tidningar. -Jamal

Vidare säger han ”Om jag föddes i Sverige till exempel så skulle jag känna mig rädd för invandrare, om jag läste tidningen.” Och förklarar:

De senaste sex månaderna eller senaste året de har fokuserat på någonting som alla är intresserade av och få uppmärksamhet [snarare] än att ge sanningen tycker jag. - Jamal

Även respondenten Sahir säger att hans upplevelse kring rapportering om flyktingar inte fokuserar på hela bilden:

Media kan säga vad de vill säga. Vad politikerna vill säga.[...] De tar inte hela bilden av den här situationen. De tar bara en del av den här bilden och struntar i det andra, i den andra delen.

- Sahir

Analyserar man detta med van Dijks schema över fördomar (1987:59) och hur de tolkas av medieanvändare av *the in-group* så är detta ett exempel på hur ett *hot* målas upp. Att gruppen invandrare eller flyktingar ses som ett hot mot de sociala, kulturella och ekonomiska värdena som ställts upp. Den här typen av hotbild målas oftast upp för att försvara "the in-group" och deras intressen (Ibid:60). Här kan man se att respondenternas upplevelse av mediebilden är att den är en överdriven eller ensidig version av verkligheten som skiljer sig ifrån deras egna upplevelser och erfarenheter av flykt och flyktingar. En strategi för att undvika den skeva bilden återfinns i Hakims erfarenheter, han menar att han får sina bästa nyheter "from the streets", just för att man inte kan lita på det media säger fullt ut, han tar sedan denna information och blandar med det han ser genom traditionell media och upplever att han därmed får en bättre bild. Fadi använder sociala medier för att komma i kontakt med etablerade svenskar, han startade en grupp på Facebook som syftade till att uppmuntra etablerade svenskar och nyanlända att träffas och fika, då han upplevde att personer från båda grupperna inte vågar ta kontakt i vanliga fall. I båda fallen har dessa respondenter ställt sig utanför traditionell media och dess förmedling av bilden av flyktingar och/eller hittat sätt att överbrygga denna skillnad.

När det gäller förtroende för media i respondenternas ursprungsland så var det många som jämförde svensk media med den i mellanöstern generellt eller Palestina/Syrien specifikt. Hakim menar att media generellt är mest intresserade av att gestalta katastrofer och att detta gäller både för mellanöstern och Sverige. Respondenten Yasmin menar att skillnader mellan svensk och syrisk media är att svenska tidningars politiska ideologi inte influerar nyhetsrapporteringen lika mycket som det gör i Syrien. Men samtliga respondenter uttryckte att media i ursprungslandet inte alls går att lita på, de gör endast som regimen vill att de ska göra. Sahir menar att: "I Syrien säger media bara det som politiker vill att de ska göra. Precis som det som Al-Assads familj vill att de ska säga, säger de. Det finns ingen debatt, ingenting."

De krig och problem som finns i hemlandet syns på så sätt genom mediaklimatet, och blir en tydlig indikator på att demokrati och media hänger ihop. Kanske ser respondenterna

just därför på svensk media på ett dubbelt sätt: de visar inte hela bilden, men man kan lita på dem gällande viss information, men inte gällande flyktingar. I relation till de medieupplevelser de har i hemlandet så upplever de att den svenska medierna inte är lika färgade av politikerna, men att de snarare är färgade av en medielogik som konkurrerar om uppmärksamhet och därför visar tillspetsade inslag som inte är förenliga med hur det ser ut egentligen. Analyserar man detta med van Dijks teorier om ny(-hets)rasism (1987:39) kan man tolka deras upplevelser som att de vet att mediebilderna som visas inte är till för dem, utan är skapade av och för det hegemoniska "vi-et". Genom dessa exempel tycks man se att respondenterna upplever att medias dominerande ställning i den offentliga kommunikationen skapar den grund på vilken etniska relationer förstås av det vita samhället. Men samtliga respondenter tror även att denna mediemakt kan användas till att skapa integration istället. Detta visar på att trots att respondenterna har en dubbeltydig inställning till media, har de förtroende för att mer positiva mediebilder som visar hur verkligheten ser ut för dem skulle skapa bryggor för människor och förenkla integration mellan olika grupper. Merparten av respondenterna menade också att media har stor makt gällande att uppmuntra etablerade och nyanlända svenskar att kommunicera.

### **5.3. Skiljandegöranden**

Ett centralt tema som uppkommit under tematiseringen av materialet är respondenternas upplevelse av medias uppdelning och skiljandegörandet mellan svenskar och flyktingar. Detta framkommer främst i det empiriska materialet gällande attityder som svenskar har och vad de härstammar ifrån.

Detta kan ses i detta uttalande av respondenten Jamal "Jag har träffat mycket folk som sa till mig att de byter sina perspektiv när de träffar mig och mina kompisar". När han funderar över varför det är så, säger han att "kanske de tolkade nyheterna på fel sätt. För att nyheterna fokuserar eller visar något överdrivet för att få uppmärksamhet". På en följdfråga om varför Fadi tror att etablerade svenskar inte tar kontakt med nyanlända svarar han:

Jag tror att svenskar har dålig "idea" om flyktingar liksom, de tänker "om jag är svensk, varför ska jag prata med den här flyktingen, han är inte utbildad, han har egen kultur han kommer inte förstå oss, och det är helt fel. -Fadi

På frågan varför han tror att det är så svarar han ”media, media, 100%”. Respondenten Hakim beskriver hur flyktingar ses i mediasammanhang, han uppfattar det som att ”the refugees are taking the Swedish community down in one way or the other”, alltså att flyktingar drar ner det svenska samhället. På frågan om var han får den bilden ifrån svarar han:

It’s not about a ”general feeling”, that’s what I heard from my friends, what I heard around, what I saw some politicians talking about on TV, [on the] internet, and my friends translate for me [...] but up until now I didn’t see the media focusing on the good side of the refugees. -Hakim

### 5.3.1 ”Den ociviliserade andre”

I respondenternas intervjuer så framkom det att i mötet med svenskar har de behövt förklara att det inte är så stor skillnad på hur livet kan te sig i till exempel Syrien i jämförelse med Europa. Yasmin berättar:

Till exempel jag har träffat mycket människor i Sverige som visste inte att vi till exempel i Syrien vi har universitet, vi har skolor, vi har grön, vi har träd många många. Ja, vi har kultur och civilisation, det finns inte mycket kunskap faktiskt eller inte mycket förståelse. -Yasmin

Generellt har det även framkommit att denna typ av bild återfinns i många olika segment av det svenska samhället som respondenterna varit i kontakt med. Även i mötet med personer på till exempel SFI har en respondent mötts av förutfattade meningar, berättar respondenten Fadi då de frågade om han någonsin sett en dator eller visste hur man använde den. Han svarade med att ta fram sin laptop från väskan.

Det man kan se i dessa uttalanden från respondenterna är att trots att ”vi” har sett bilder på personer på flykt, finns det få uppgifter om hur ”de” har det innan flykten. Vi får information genom medier men snarare än att få ytterligare förståelse för levnadsvillkoren så blir vi distanserade genom tv-rutan, och upplever dessa personer som diametralt annorlunda än ”oss” (Morley & Robbins 1995:7).

Dessa uttalanden kan analyseras med det som van Dijk menar är den dominerande offentliga diskursen där det ”vita västerländska” är överlägset den icke-vita (van Dijk 1987:26). Den dikotoma uppdelningen mellan ”väst” och ”de andra”, mellan ”vi” och ”dem” eller mellan en *in-group* och en *out-group* blir tydlig i dessa uttalanden. Eftersom att vi i

västvärlden har bilden av att vi kommit längre i utvecklingen av den moderna civilisationen så utmålas ”de andra” som dess absoluta motsats, ovana vid modern teknologi eller civilisation. En central del i den dikotoma synen förutsätter också att det som finns hos den ena kan inte finnas hos den andra (Thörn, Eriksson & Eriksson Baaz, red. 1999:18). Här blir den mediebild som är förmedlad gällande till exempel Syrien att om vi i Sverige är teknologiskt avancerade och är välutbildade så finns detta inte alls hos ”den Andre”. Även om de inte explicit är framställda som obildade och oteknologiska leder det till att ”vi” ser oss själva som motsatsen till en fördomsfull bild som förmedlas om ”den Andre”. I denna framställning finns även en hierarki. Om flyktingar enligt respondenten Hakim framställs som att de ”drar ner” det svenska samhället så innebär det att det svenska samhället står över flyktingarna. Synen på att flyktingar ”drar ner” det svenska samhället kan ses som ett exempel på fördomars innehåll enligt det fjärde värdet på van Dijks schema, *överlägsenhet* (van Dijk 1987:60). Detta innebär att respondenterna upplevde att bilden som förmedlas, att de saknar skola, teknik och träd, inte endast är olik ”vårt” levnadssätt utan även sämre.

### 5.3.2 ”Den ojämställde andre”

Nästan samtliga respondenter uttryckte att de i mötet med svenskar blivit ifrågasatta gällande hur kulturen är i deras hemland och då specifikt gällande vad kvinnor ”får” göra. Det har i många fall varit så att de etablerade svenskar uttryckt frågor kring Syrien till exempel ”Min kompis fick frågan om era kvinnor får gå ut och handla någonting [...] min mamma jobbade som lärare i 35 år, vi har haft vanliga liv, det är inte helt annorlunda än Sverige” -Jamal.

Bilden om att det i flyktingarnas hemländer skulle skilja sig från Sverige gällande kvinnors situation är en stereotyp som återkommer ofta i respondenternas svar, vilket kan ses i en respondenten Fadis uttalande när han fick frågan om hans syster och mamma går ut utanför hemmet:

[...] jag sa ”nej, de går inte ut, de får inte gå ut, de bara lagar mat. Om de vill något de bara frågar mig. Hon sa ”varför?” jag sa ”vi göra så här” jag bara skojade, men jag sa ”jag känner mig synd för dig, du är utbildad du måste söka själv. -Fadi

Här är Fadi ironisk i sitt uttalande och säger att kvinnorna i hans familj inte alls får lämna hemmet. En liknande erfarenhet har respondenten Sahir, som i intervjun särskilt minns ett möte med en svensk kvinna som utmynnade i frågor om kvinnors rörelseutrymme i Syrien

Hon sa till mig att ”varför [får] kvinnor inte promenera klockan ett på natten själva?” [i Syrien, min anm.]. Jag sa till henne ”Kan du, till exempel här promenera själv klockan 2-3 på natten varje dag?”. ”Är det okej för dig att promenera hela tiden på natten här i Stockholm?” [...] om man kollar djupt och ser, det är i grunden samma. Det finns ingen skillnad. Kanske bara i detaljer. -Sahir

När det gäller händelser som de läst om i tidningen mindes Jamal en nyhetshändelse, som han kopplar till hur nazister (I detta fall ”Soldiers of Odin”) rättfärdigar våldsanvändande gentemot ”dem” (invandrare eller flyktingar):

Media fokuserade till exempel på våld mot kvinnor och sen de här nazisterna tar det som anledning att ”vi ska inte acceptera dem, de gör våld mot kvinnor”. De använder någonting som har hänt på fel sätt. -Jamal

Dessa attityder som respondenterna har erfarit kan kopplas till de offentliga diskurserna som finns i samhället med media som medskapare. I skapandet av den föreställda gemenskapen som Sverige utgör så finns det en skapad bild av Sverige som ”världens mest jämställda land”, något som gör att dessa som kommer ”utifrån” konstrueras som avvikande från den bilden och alltså inte med i denna *föreställda gemenskapen*. Här kan man genom att se kvarvarande koloniala synsätten även se hur Sverige blivit färgat av kolonialismen genom hur ”vi” ser på andra kulturer och gör gränsdragningar kring vad som anses som svenskt (Thörn, Eriksson & Eriksson Baaz, red. 1999:16). Bilden av Sverige som ett jämställt land är ett av de *master narratives* som finns i berättelsen om Sverige idag. I dessa uttalanden från respondenterna kan man se tydligt att det som Lyotard (1984) menar är det koloniala narrativet finns närvarande i deras upplevelser, nämligen där västvärlden framstår som räddaren av resten av världen. Det van Dijk (1987) menar är en av de centrala kategorin som fördomar får, nämligen *avvikelse*, kan här symboliseras med bilden av invandrare eller flyktingar som avvikande genom att inte vara jämställda. Sett ur detta perspektiv kan man se att detta narrativ får sin legitimitet eftersom att västvärlden är implicit blir hierarkiskt överordnad och därmed ”hjälte” när de påpekar hur ojämslällda ”den Andre” är.

Det finns ytterligare en nivå här. Exemplet som dessa uttalanden utgör pekar även på hur respondenterna handskas med denna typ av förhärskande mediebild, och att de förkastar den med olika strategier för motstånd. Detta görs genom att dels påvisa att de inte alls är *avvikande* samt att även dessa strukturer (gällande kvinnors rörelsefrihet) även finns i Sverige. Gällande de kriterier som ställts upp i det svenska narrativet om den svenska jämställdheten som så menar Fadi att den också existerar för honom och att han därmed är en del av det västerländska narrativet. Sahir å sin sida förkastar helt de kriterier som ställs upp för den svenska jämställdheten och föreslår en helt annan typ av kriterier nämligen hur pass ojämförbart både Sverige och Syrien är.

Det kan därmed sammanfattas som att respondenternas upplevelse gällande mediebilderna av flyktingar visar på att de får möta många som ser dem som ojämförbara och som avvikande gentemot det svenska narrativet.

#### **5.4. Vad som inte syns i media**

Den som besitter representationens makt får bestämma, representera och klassificera (Hall 2013:259). De styr även över det som inte sägs, tystnader i vilka representationer som får synas och som får legitimitet. I det empiriska materialet framkom bilder hos respondenterna gällande skillnader av den existerande mediala bilden av flyktingar och hur den ser ut enligt deras egna erfarenheter. Respondenten Fadi menar bland annat att det finns ett stort okunskap gällande levnadsvillkoren för asylsökande:

De [journalister] har aldrig gått till ett asylboende och tagit en bild om hur de bor. Det finns fyra-fem flyktingar som bor i små rum tillsammans. Det finns människor som vill lära sig svenska innan de får uppehållstillstånd, men de kan inte, fem stycken bor i ett rum. Hur funkar det? Och media bryr sig inte om den här grejen. -Fadi

Respondenten Sahir, som uttryckte många känslor gällande ensamhet och längtan efter familjen som stannade i Turkiet, menar att få har vetskap om den begränsade vardagen som infinner sig för en person som väntar på uppehållstillstånd, han sa ”det här landet, [är] kanske bästa landet gällande frihet, men ibland blir det ”Oj, jag kan inte göra något, det är svårt att göra något”, så, man känner sig som att man bor i fängelse.”.

De som besitter den ekonomiska, sociala och politiska makten styr medvetet eller omedvetet mediadiskursen (van Dijk 1987:26). Den rasistiska strukturen som genomsyrar samhället och media gör att det företrädesvis är vita personer som tjänar på diskriminerande praktiker som ger de större tillgång till utbildning, boende och arbeten (Ibid.). I relation till ny(-hets)rasismen så kan man analysera tystnaden eller okunskapen gällande dessa livsvillkor som att eftersom att det inte finns ett eget materiellt mål som motiverar det vita samhället till att ha en aktiv anti-rasistisk ideologi så finns den inte någon sådan (van Dijk 2000:39). Det innebär att problemet på en ideologisk nivå serverar samma typ av berättelse, att samhället generellt stiftar lagar mot diskriminering och tar avstånd från rasistiska partier, där ”den riktiga rasismen” eller diskrimineringen återfinns. Eftersom att ”vi”, det vita samhället, skapar media och tolkar den inte själva har erfarenhet av rasism så skapas heller inte underlag för ett motstånd. Man kan i detta teoretiska perspektiv se att om man visar bilder på hur det är att vara flykting skulle man även spegla hur det svenska samhället har misslyckats. I enighet med modellen för hur nya narrativ skapas så finns här inga kriterier mot vilka flyktingerfarenheter kan ställas emot (Lyotard 1984:20). Precis som Johansson (2005) påpekade i sin forskning så finns en utbredd föreställning om Sverige som föregångsland i migrationspolitiska sammanhang (Johansson 2005:260). Vilket tillsammans med respondenternas upplevelser kan påvisa det narrativ kring Sverige som det goda landet som tar strid emot ”riktig” rasism och som hjälper den i nöd.

En intressant skillnad i utsagorna kring frågor om vad media inte representerar är *varför* människor flyr just nu och därmed förklarar nödvändigheten av ett mottagande av flyktingar för etablerade svenskar. Respondenten Yasmin säger:

Svenska människor jag själv har träffat som har mycket empati, men den kommer inte från svensk media, det kommer kanske från internationell eller eftersom att de själva tagit kontakt med riktiga människor som mig själv. Men fortfarande när jag berättar vad hände med mig, varför kom jag till Sverige, vad hade vi, de blir mycket överraskade.

Utöver det som nämnts under tidigare avsnitt av denna analys, gällande skiljandegöranden, finns här även en oförståelse kring varför respondenten kommit till Sverige, varför hon var tvungen att fly. Yasmin påpekar vidare att det finns lite information om varför de flydde från Syrien:

Det finns inget fokus om varför vi har blivit på flykt, varför flyttade vi. Är det eftersom vi var fattiga, är det eftersom vi bara ville komma till drömlandet, eller varför? Det finns en regim, en diktatur som dödar människor som bara vill vara fria och säga vad de vill eller göra vad de vill. -Yasmin

Fadi menar dock tvärt om att ”Svenskar har bra idé [bild] om vad som händer exakt där nere [Syrien]”, och Hakim menar till exempel att det finns stor kunskap hos etablerade svenskar gällande hur läget i exempelvis Syrien ser ut: ”People flee because of war, it doesn’t need a lot of explaining, ask anyone in here [på caféet där intervjun gjordes].” Skillnader i dessa respondenter svar är uppenbara. Det är möjligt att andra faktorer, så som att både Fadi och Hakim har var sin ”svensk familj” som de har bra kontakt med, spelar in.

## 5.5. Mediebilder

Respondenten Yasmin berättar om hur nyhetsbilder påverkar henne när hon, efter terrordåden i Köpenhamn, åker tåg i hemstaden Malmö där de i vagnarna visar nyheter på TV-skärmar

De på tåget började att sprida mycket mycket nyheter om terrorister men kopplat med bilder av människor med skägg eller kvinnor med sjal på huvudet, och jag själv började att bli lite rädd om mig själv men också om mina barn, jag tänkte ”oh my god, nej”, [...] när jag tittade till människor jag märkte att många av dem började att titta på tv men också titta på mig och kanske jämföra [...] det var några veckor när jag kände mig riktigt, riktigt rädd. Och jag började att tänka på kön, min hudfärg till exempel. Jag har trillingar, två av dem har ljusa hud, men en av de har mörk hår och mörkare hud. Då började jag säga ”åh nej om det blir riktig diskriminering eller riktig rasism och de säger ’ok han är terrorist’ eller så eller så -Yasmin

Yasmins uttalande visar på att sättet som media väljer att representera nyheter får det en inverkan på de som inte själva har makten att representera. Yasmin själv bär sjal och blir en symbol för det som media har klassificerat som ”terrorism”, det som vill förstöra vårt samhälle. Särskiljandet blir allt tydligare från de andra närvarande mediekonsumenterna då hon iklädd slöja tydligt blir en av ”de andra”. Att i media organisera ämnen kring upplevda hot gör att majoritetssamhället kan presentera sig själv positivt, och att legitimiteten till ”försvar” uppkommer från ”hotet” snarare än en mer direkt och självgod bild av samhällslig, kulturell och/eller kulturell överlägsenhet (van Dijk 1987:60).

Även här kan man se van Dijks schema för fördomar och att de är centrala även i förståelse för denna händelse (1987:59). Respondenten har själv erfarit att hur mediebilderna

visar *avvikelsen*, de är annorlunda gentemot ”oss” för att de har vissa attribut (skägg och sja), och detta utgör ett *hot*. I förlängningen hos översätts detta hos respondenter även med *skillnader*; det är inte längre endast de avvikande attributen som gör att hon blir orolig för sina barns skull det blir även förknippat med en mörkare hudfärg.

Respondenten tänker sig alltså att man inte endast skulle fokusera på kulturella eller religiösa uttryck så som skägg och sja, utan även fysiska drag så som en mörk hudfärg i den ”riktiga rasismen”. Fadi berättade om en liknande upplevelse, och kopplar ihop den med den ”riktiga” rasism som finns hos extremhögern:

Jag vil att alla flyktingar som kommer hit ska utbilda [sig] eller göra yrken men inte dem som säljer hasch eller gör dåliga saker, de påverkar på oss också, flyktingar. När jag sätter mig på tåget och det finns en svensk emot mig, vad ska han tänka om mig? Vad ska han ha för idéer om [mig] liksom, det är så. När nästan alla flyktingar är bra också alla svenskar det kommer bli bra. Och sverigedemokraterna de kommer ”hejdå!”. -Fadi

Även Fadi blir tydligt kategoriserad i mötet med etablerade svenskar, genom fördomar som förutsätter egenskaper hos hela utgruppen (Ibid:60). Fadi undrar vad denne har för förutfattade meningar om honom själv, kanske klassificeras han som en knarkförsäljare. Man kan tolka detta uttalande som att högerextrema partier är ett symptom på att negativa stereotyper om ut-grupper finns, men även att dessa stereotyper existerar till viss del är medlemmarna i ut-gruppens (hasch-försäljarnas) ansvar.

Både i Fadi och Yasmins utsagor kan man se jämförelser med den upplevda situationen och den riktiga rasismen som finns hos extremhögern. Detta menar Yasmin kulle innebära ”riktig rasism”, vilket implicit innebär att det som sker nu inte är ”riktig” rasism enligt henne. Detta kan också visa på hur respondenterna själva har blivit influerad av nyhetspråket och ”den nya rasismen” som inte pekar på biologiska, men kulturella skillnader men som tar sig uttryck på samma sätt och fortfarande gör skillnad utifrån utseende (Ibid:26).

## 5.6. Sammanfattning analys

Respondenternas uppfattning av svensk medias rapportering kring flyktingar är att det saknas nyanser i berättelserna. En generell uppfattning var att media är sensationssökande och därmed bidrar till en uppdelning mellan etablerade och nyanlända svenskar.

Uppdelningen mellan etablerade svenskar och flyktingar i samhället återspeglas även i det empiriska materialet då respondenternas upplevelser om hur media skapar *skillnader* kan förstås i berättelser om skiljandegöranden som de upplevt. Stereotyper kring *avvikelse* framkom i teman när intervjun handlade om etablerade svenskars mediaskapade bild av respondenternas kvinnosyn. Upplevelser av den förmedlade bilden av flyktingar som *hot* kan ses i det empiriska materialet som handlar om medias vinkling för att, enligt respondenterna, kunna få mer läsare och konkurrera i medialandskapet. Det stereotypa värdet *överlägsenhet* kunde förstås i bland annat förstås i uttalanden om bilden av att flyktingar ”drar ner” det svenska samhället.

De centrala perspektiv som respondenterna upplevde är att media inte intresserar sig för ämnen gällande hur det kan vara att vänta på beslut om till exempel uppehållstillstånd. De upplevde även att det finns en stor okunskap kring dessa perspektiv bland vissa av de etablerade svenskar respondenterna varit i kontakt med. Detta gäller även för kunskap om hur livet var innan flykten och vilka resurser som finns i de länder människor flyr ifrån. Flertalet dikotomier kan åskådliggöras med hjälp av den postkoloniala teorin och de främsta teman som återkommit är ”den ociviliserade andre” och ”den ojämsställde andre”. Detta var en generell berättelse som återkom hos samtliga respondenter och pekar på hur de uppfattar nyhetsförmedlingen kring flykt och migration. De blir sedda på som en annan sort, annorlunda än ”oss” svenskar. De blir även sedda som avvikande, och som att de hotar vår säkerhet. Hotet föranleder försvar vilket reproducerar den binära uppdelningen i ”god respektive ”ond”.

## 6. AVSLUTANDE DISKUSSION

Genom media får vi mer information om fler ämnen idag än någonsin tidigare. Därför har upplevelsen av världen breddats men upplevelsen är inte en direkt upplevelse utan en medierad sådan. Idag har media blivit nödvändig för att förstå omvärlden, så är även fallet för personer som kommer till Sverige på flykt och den medierade upplevelsen av dem för oss andra.

I den här uppsatsen har syftet varit att synliggöra hur personer med personlig erfarenhet av migration ser på media och journalistik. Detta genom att tre frågeställningar kring medieanvändning, medieförtroende samt en fråga med fokus kring känslor, intryck och upplevelser hos respondenterna kring media med en postkolonial utgångspunkt. En undersökning av respondenternas medievanor visar att de ofta tar del av gratistidningar, läser på internet och samtalar med andra för att få sina nyheter, men att de ändå har en generell upplevelse av medias rapportering kring frågor gällande flyktingar och migration. Respondenterna har ett dubbelt förhållningssätt när det gäller deras förtroende för svensk media; man kan lita på media gällande viss information, men inte gällande flyktingar, där visas inte hela bilden. I relation till de medieupplevelser de har i hemlandet är svensk media inte lika politisk färgad, istället konkurrerar de om uppmärksamhet och rapporteringen är inte förenlig med hur det ser ut egentligen. Den sista frågeställningen om respondenternas upplevelse kring mediareporteringen av frågor gällande flyktingar och migration visar att de är intresserade av nyheter och media rörande deras egna livsvillkor, men de upplever att vinkeln ofta är överdriven eller ensidig. Respondenterna upplever även att detta får konsekvenser för hur de blir bemötta då framställandet som "den Andre" i medierepresentationen materialiseras i mötet med etablerade svenskar. Svaren från respondenterna visar att de uppfattar mediareportering olika kring *varför* det är så många som flyr just nu. Analysen av resultatet visar även att det finns en utbredd rädsla hos mina respondenter för hur media porträtterar invandrare och flyktingar, och att dessa kan kopplas till teorier kring hur rasistiska stereotyper och narrativ kommuniceras till ingruppen.

Då undersökningen är gjord med en hermeneutisk tolkande ansats framhåller jag inte mitt resultat som den enda "sanningen". Däremot så är det en rimlig tolkning jämfört med andra tänkbara tolkningar, vilket är vad jag strävat efter att finna i min analys av materialet. Genom att till exempel se till *skillnader* i klass, ålder, och kön hos respondenterna snarare än

att se till de *gemensam* i deras upplevelser finns oändliga intressanta tolkningsmöjligheter. Faktum kvarstår dock att dessa respondenters utsagor och upplevelser är verkliga och kan skapa kunskap om *denna* sanning i sin kontext med de tolkningar som jag utfört.

### **6.1. Bidrag till journalistikforskningen**

Forskning inom journalistik som handlar om mediabilder gällande migranter har tidigare blottlagt de diskurser som är dominerande och visar på att dessa reproducerar den segregation vi ser i samhället. De resultat som min forskning visar på kan förstås i relation till de tidigare studierna som gjorts. Här är mitt resultat viktigt för att förstå att de villkor och normer som existerar i produktionen av journalistiken även har konsekvenser för mediakonsumenterna, både de etablerade svenskar i samhället som får (des-)information men även de som själva utmålas som ”Dem”. Ett genomgående resultat av studien har varit de nyanländas önskan att media lyssnar mer på deras berättelser samt att skapa kontaktytor för etablerade och nyanlända svenskar att mötas. Genom min undersökning har jag förutom själva frågeställningen även försökt att råda bot på den segregation som finns mellan den mediala världen och flyktingarna genom att prata med dem direkt. Aktualiserandet av stereotypa bilder och framställningar åtgärdas inte endast genom att se till att ändra innehållet i journalistiken.

En kritik som jag vill framföra till min undersökning är att jag, trots min kritiska och betraktande ställning som forskare, ändå tillhör den sociala grupp som utgör media som jag vill att mina respondenter ska uttala mig om. Denna typ av maktasymmetri har jag försökt att undvika, som diskuterats under tidigare avsnitt av uppsatsen, men det är svårt att ställa sig utanför den helt eftersom vi är en del av det samhälle vi vill undersöka. Ett problem med att mediabilden i Sverige är att den produceras av en homogen grupp, vad gäller främst ursprung och klass och umgänge är att dessa typer av undersökningar alltid kommer att ha ett ”ovanifrån-perspektiv”. En viktig reflektion som jag tar med mig inför framtida undersökningar är nödvändigheten att vara reflexiv för att kunna komma runt svårigheter som konstituerar själva problemet som man vill undersöka. Det är egentligen en filosofisk eller epistemologisk fråga gällande själva naturen av denna typ av studier, vad krävs av forskaren om hen är vit medelklass och en del av ”media” hen vill undersöka, i ett kort möte med respondenterna? För att kunna göra en undersökning som kritiskt granskar den

vithetshegemoniska journalistiken måste forskaren vara medveten om vilken position hen intar i just den värld som hen vill granska. Men, frågan kvarstår, hur långt kan ens reflexiva förmåga sträcka sig?

Vithetshegemonin kan inte sopas under mattan genom att endast inkludera fler perspektiv. För att överbrygga den segregation som sker mentalt men även rent fysiskt behöver media bli bättre på att inkludera fler perspektiv i representationen och det inkluderar de som har makten att skapa innehållet och att få makten att berätta sin egen historia.

## **6.2. Förslag till vidare forskning**

För vidare forskning föreslår jag att uppföljande, längre intervjuer blandat med praktiska receptionsstudier skulle vara mycket fruktbart för att på ett djupare plan förstå exakt vilka delar i journalistiken som inte bara producerar, utan reproducerar, cementerade och uppdelande mediabilder om ”den Andre”. Det skulle även vara intressant att återkomma till min grupp respondenter med mina resultat och göra uppföljande intervjuer med fördjupningsfrågor kring en del av de resonemang som på grund av avgränsningar inte kunde göras i denna studie. Att kunna samla en större grupp personer med migrationserfarenhet, använda nyhetsartiklar och nyhetsinslag och samla de intryck och upplevelser de får skulle även vara av stort intresse för journalistiken som forskningsområde. Även en jämförande receptionsstudie med etablerade svenskar skulle vara en intressant linje att följa. Frågeställningar man skulle kunna undersöka då är vilka skillnader som finns om man har erfarenhet av flykt eller inte och hur det påverkar synen på de fördomar, narrativ och representation i mötet med medietext. Upplevelsen av mediebilden är viktig och i samtal med de som faktiskt har erfarenhet av att vara ”den Andre” finns möjlighet att undersöka vad som saknas i den mediala gestaltningen av flyktingars vardag.

## Referenser

- Anderson, Benedict (1993). *Den föreställda gemenskapen: reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Göteborg: Daidalos
- Asp, Kent (1992) *Journalistik som forskningsområde*, NordicomNytt 1/1992
- Bennett, Samuel; Ter Wal, Jessika; Lipiński, Artur; Fabiszak, Malgorzata; Krzyżanowski, Michal, *The representation of Third-Country nationals in European News discourse - Journalistic perceptions and practices*, Journalism Practice, 2013, Vol.7(3), p.p 248-265.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3., [utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Brune, Ylva (red.) (1998). *Mörk magi i vita medier: svensk nyhetsjournalistik om invandrare, flyktingar och rasism*. Stockholm: Carlsson
- Brune, Ylva (2004). *Nyheter från gränsen: tre studier i journalistik om "invandrare", flyktingar och rasistiskt våld*. Diss. Göteborg : Univ., 2004.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Davies, Charlotte Aull (2008). *Reflexive ethnography: a guide to researching selves and others*. 2., [rev. and updated] ed. London: Routledge
- Dijk, T. van (1987). *Communicating racism: ethnic prejudice in thought and talk*. Newbury Park, Calif.: Sage
- Dijk, T. van (1991). *Racism and the press*. London: Routledge
- Dijk, T. van (2000). *New(s) Racism: a Discourse Analytical Approach*, i S. Cottle (ed.) *Ethnic Minorities and the Media*. Buckingham: Open University Press.
- Hall, Stuart, (1999). *När inträffade "det postkoloniala"?* tänkande vid gränsen, i Thörn, Håkan, Eriksson, Catharina & Eriksson Baaz, Maria (red.) (1999). *Globaliseringens kulturer: den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa
- Hall, Stuart, Evans, Jessica & Nixon, Sean (red.) (2013). *Representation*. 2. ed. London: SAGE
- Hedelius Patricia, (2015), *Frivilliga bidrag räddar boende – en natt till*, Svenska dagbladet, 2015-09-27
- Gripsrud, Jostein (2011). *Mediekultur, mediesamhälle*. 3., [bearb.] uppl. Göteborg: Daidalos

- Johansson, Christina (2005). *Välkomna till Sverige?: svenska migrationspolitiska diskurser under 1900-talets andra hälft*. Diss. Linköping : Linköpings universitet, 2006.
- Johansson, Yvonne, (2015), *Professorn: "Bilden på Alan Kurdi kom rätt i tiden"*, Sydsvenskan, 2015-09-08
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, Larsåke, (2010), *Intervjuer*, i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.) (2010). *Metoder i kommunikationsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Löwander, Birgitta (1997). *Rasism och antirasism på dagordningen: studier av televisionens nyhetsrapportering i början av 1990-talet*. Diss. Umeå: Umeå universitet, 1997
- Lyotard, Jean-François (1984). *The postmodern condition: a report on knowledge*. Manchester: Manchester Univ. Press
- Morley, David & Robins, Kevin (1995). *Spaces of identity: global media, electronic landscapes and cultural boundaries*. London: Routledge
- Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.) (2012). *Medierna och demokratin*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Roller, Margaret R. & Lavrakas, Paul J. (2015), *Applied Qualitative Research Design : A Total Quality Framework Approach*, New York: The Guilford Press,
- Staiger, Janet (2005). *Media reception studies*. New York: New York University Press
- Stocchetti, Matteo & Kukkonen, Karin (2011). *Critical media analysis: an introduction for media professionals*, Frankfurt am Main: Peter Lang
- Ström Melin, Annika, 2016, *Många frågetecken kring EU:s avtal med Turkiet*, Dagens Nyheter, 2016-03-18
- Thörn, Håkan, Eriksson, Catharina & Eriksson Baaz, Maria (red.) (1999). *Globaliseringens kulturer: den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa.
- Triandafyllidou, Anna, *Migrant and the media in the twenty-first century: Obstacles and opportunities for the media to reflect diversity and promote integration*, Journalism Practice, 2013, Vol.7(3), p.240-247.
- TT, (2015), *Över 40 asylboenden har brunnit*, Göteborgs-posten, 2015-12-20
- Widerberg, Karin (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

## Internetkällor

European Council, Handbook on Integration for policy-makers and practitioners, European Council, [http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/handbook\\_integration/docl\\_12892\\_168517401\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/handbook_integration/docl_12892_168517401_en.pdf), Hämtad 2016-05-09

FN:s flyktingkonvention bilaga 1, Utdrag ur slutdokumentet från Förenta Nationernas konferens för befullmäktigade representanter rörande flyktingar och statslösa personers rättsliga ställning, [http://web.archive.org/web/20090920052949/http://www.unhcr.se/SE/basic\\_facts/pdf/1951swe.pdf](http://web.archive.org/web/20090920052949/http://www.unhcr.se/SE/basic_facts/pdf/1951swe.pdf), Hämtad: 2016-04-27

Migrationsverket, 2016a, Fakta om migration, Migrationsverket, <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Fakta-om-migration/Migrationsverket---mitt-i-varlden-2015.html>, Hämtad: 2016-04-05

Migrationsverket 2016b, Ordförklaringar, migrationsverket, <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Ordforklaringar.html>, Hämtad: 2016-04-10

Regeringskansliet, Regeringen föreslår åtgärder för att skapa andrum för svenskt flyktingmottagande, Regeringskansliet, <http://www.regeringen.se/artiklar/2015/11/regeringen-foreslar-atgarder-for-att-skapa-andrum-for-svenskt-flyktingmottagande/> Hämtad 2016-05-09

SCB, Högsta antalet asylsökande på 20 år, Statistiska Centralbyrån, [http://www.scb.se/sv\\_/Hitta-statistik/Artiklar/Hogsta-antalet-asylsokande-pa-20-ar/](http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Hogsta-antalet-asylsokande-pa-20-ar/) Hämtad 2016-05-26

SOU 2006:21 *Mediernas Vi och Dom - Mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen*, <http://www.regeringen.se/contentassets/976435886ee54a6ebda2f149522e9395/mediernas-vi-och-dom---mediernas-betydelse-for-den-strukturella-diskrimineringen>, hämtad 2016-05-18

Sverige för UNHCR, Fakta om på flykt i Europa, Sverige för UNHCR, <https://sverigeforunhcr.se/europa#fakta>, Hämtad: 2016-04-05

Sveriges Radio, Tidslinje över flyktingkrisen, Sveriges Radio, <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6299595>, Hämtad: 2016-05-02

UNHCR, EUROPE: Syrian Asylum Applications, UNHCR, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/asylum.php>, Hämtad: 2016-04-05

## **Intervjuer**

Intervju med ”Hakim” genomförd den 2016-04-09

Intervju med ”Sahir” genomförd den 2016-04-15

Intervju med ”Yasmin” genomförd den 2016-05-13

Intervju med ”Jamal” genomförd 2016-05-16

Intervju med ”Fadi” genomförd 2016-05-17

## Bilaga 1 Missivbrev

**Hej!** (English below)

Jag heter Sara Bredberg och är journaliststudent.

Jag studerar journalistik på Södertörns Högskola, och ska nu göra mitt examensarbete som är en vetenskaplig uppsats.

I min uppsats vill jag undersöka hur personer som har fått asyl i Sverige upplever media, journalistik och journalister. Därför undrar jag om du vill träffa mig för en intervju?

Uppsatsen hoppas jag kan ge ny kunskap om hur media speglar människor på flykt, vilket är viktigt eftersom journalistiken spelar en viktig roll gällande spridning av idéer och många förlitar sig på medierna för att få information. Med min uppsats och den kunskapen kan jag förhoppningsvis peka på de områden inom journalistiken som behöver förbättras.

Vi kan träffas i Stockholmsområdet, den tid som passar dig. Jag kan komma till dig eller så träffas vi på Södertörns Högskola eller annan plats. Tyvärr kan ingen ersättning utgå.

Du får vara anonym och får lyssna på eller läsa intervjun i efterhand. Du kan när som helst avbryta intervjun eller säga att du inte vill vara med.

Jag behöver din hjälp och det skulle vara kul om du ville vara med!

Hör av dig om du har frågor!

**Hello!**

My name is Sara Bredberg and I am a journalist student.

I'm studying journalism at Södertörn University and I am now working on my Bachelor thesis. I want to analyze how people who have received asylum in Sweden view media, journalism and journalists. Therefore I wonder if you would be able to meet me for an interview?

The essay I hope can provide new knowledge about how the media reflects migrants, which is important because journalism plays an important role regarding the dissemination of ideas and many rely on the media for information. With my thesis I can hopefully point out the areas of journalism that need improvement.

The interviews are conducted in the Stockholm area, in a time that suits you. I can come to you or we can meet at Södertörn University or some other place. Unfortunately I will not be able to compensate you.

You can be anonymous if you like and can listen to or read the interview afterwards. You can terminate the interview or change your mind at any time.

I would be so happy if you could help me! I believe that this is an important question and deserves a voice from those who are affected.

Feel free to contact me if you have any questions at all!

**Vänliga hälsningar/Kind regards**

**Sara Bredberg**

**07x-xxx xx xx**